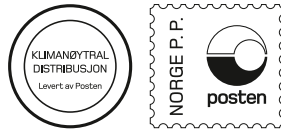

Returadresse: Postboks 2058 VIKA, 0125 Oslo

CARUCEL
— EIENDOM —

Her er det mye å glede seg till!
Få med deg alle nyheter:
www.oslobukta.no / @oslobukta

HAR DU
BESØKT
OSLOBUKTA
ENNÅ?

Du trenger ikke dra langt for å oppleve noe nytt. I sentrum av Bjørvika, blant moderne arkitektur, brisen fra fjorden og pulserende byliv finner du Oslobukta. Vi tilbyr et bredt spekter av helårsopplevelser med restauranter, kaféer, shopping og helse & velvære. Her finner du noe av det beste byen har å tilby av matopplevelser så vel som kulturopplevelser med Operaen og Deichman Bjørvika i nabolaget.

Velkommen til opplevelser for store og små!

ST. HALLVARD • NR. 2/2024 • 102. ÅRGANG

SELSKABET FOR OSLO BYES VEL

St. HALLVARD

OSLO BYES VEL • TIDSSKRIFT FOR OSLOHISTORIE, KULTURMINNEVERN OG BYUTVIKLING • NR. 2/2024

The Capital of Norway

known as Christiania from
1624 – 1924
will hereafter be called

OSLO

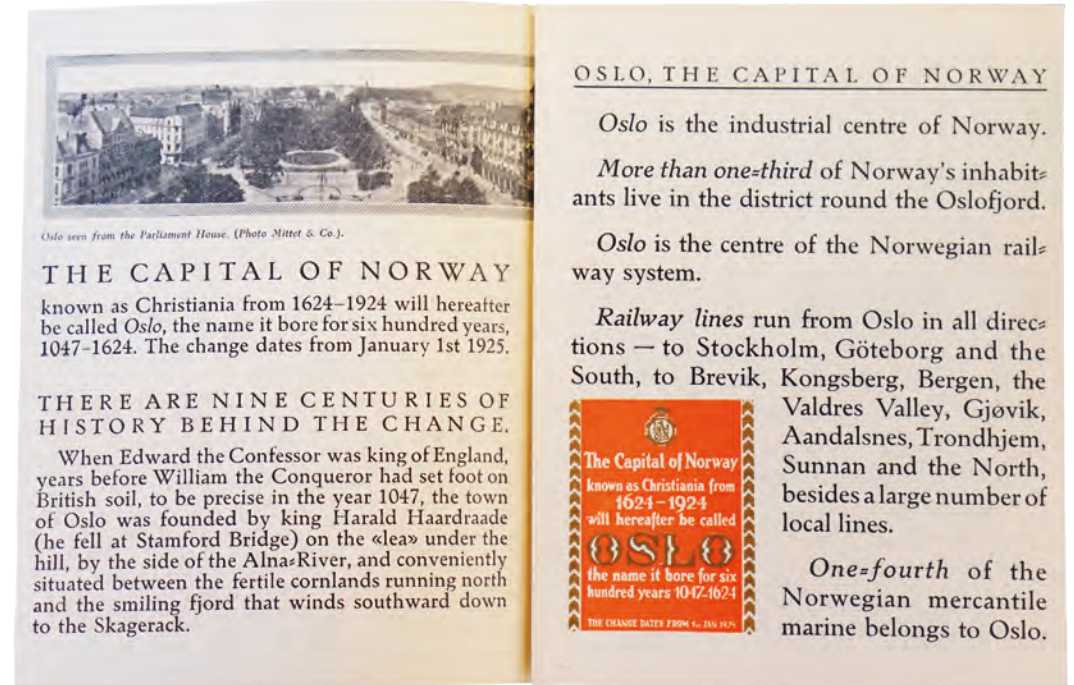
the name it bore for six
hundred years 1047-1624

THE CHANGE DATES FROM 1ST. JAN. 1925.

KRISTIANIA BLIR OSLO

I ÅR ER DET 100 ÅR SIDEN DET BLE BESTEMT AT BYEN SKULLE SKIFTE NAVN FRA CHRISTIANIA/KRISTIANIA TIL OSLO. DET VAR STRID OM SAKEN HELT TIL DEN FORMELLE AVSTEMNINGEN I STORTINGET 4. JULI. DA BLE NAVNESKIFTET VEDTATT VED LOV OG TRÅDTE I KRAFT 1. JANUAR 1925.

AV KNUT ARE TVEDT, FAGREDAKTØR I OSLO BYLEKSIKON

Navneskiftet på hovedstaden var ledd i en generell fornorskingspolitikk som hadde funnet sted siden unionsoppløsningen i 1905. Blant annet ble de gamle betegnelse 'amt' byttet ut med 'fylke' i 1918, og også navnene ble fornorsket: 'Kristians amt' ble til 'Oppland fylke'. Og 'Kristiania stift' ble omdøpt til 'Oslo bispedømme'. Også byene Fredrikshald og Fredriksvern byttet navn til Halden (1928) og Stavern (1930) og fjernet dermed de danske kongenavnene fra disse bynavnene. Men før det ble altså Kristiania omdøpt til Oslo.

Noen byer beholdt sine navn, for eksempel Kristiansand. Dette hadde trolig også sammenheng med at det ikke var noe eldre historisk navn som var naturlig. Da byen ble grunnlagt av Christian 4. i 1641 var det ingen tettbebyggelse her. På 1920-tallet ble det gjort spredte forsøk på å endre bynavnet til Storesand (jfr. nabobyen Lillesand), men det ble aldri diskutert seriøst.

Informasjonsbrosjyrer og frimerker fra Oslo Handelskammer fortalte verden om navneskiftet.
Foto: Ingeborg Hegtun/
Oslo Byes Vel
Fra Oslo byarkiv
A-20061/E Diverse,
1837-1967

«AVDANSKNINGEN»

De første forslagene om å bytte navn på hovedstaden dukket opp allerede på 1800-tallet. P. A. Munch var inne på dette i 1855, og Ivar Aasen det samme i 1866. Mange mente det var utidig at hovedstaden skulle ha navn etter en dansk eneveldig konge. Aasen mente dessuten at navnet var en latinisert form av Christian/Kristian, og at «Christiania er eit namn, som fyre oss er «halvbarbarisk»». Aasen gjorde også i denne saken mer enn å foreslå, han tok til orde for å begynne å bruke navnet 'Oslo', og mange ivrige landsmålsforkjempere fulgte oppfordringen og startet å bruke denne formen, blant annet Bondeungdomslaget, som ble stiftet i 1899. Spørsmålet om navnet på hovedstaden gikk dermed rett inn i samtidens betente målstrid. Og stemningen for navneskiftet var gjennomgående større på landsbasis og i Stortinget enn i byen og i bystyret.

Forslag om å bytte navn på byen var oppe flere ganger etter 1905, stort sett var dette private forslag. De ble behandlet i bystyret uten at det ble flertall for dem. Blant dem som var motstandere av forslaget var handelsstanden og næringslivet, som mente et navneskifte kunne virke forvirrende og gjøre det vanskeligere å drive handel.

Dessuten var det tradisjoner å ivareta. I 1924 sa fabrikkieier Johan H. Andresen til Aftenposten:

Et gammelt firmanavn er en stor ideel og reel kapital. (...) Noget av det samme synes jeg maa gjælde den by, hvori vi og vore fædre har virket. Lite eller intet av vort liv i dag har nogen tilknytning til den forhenværende Oslo. Det meste eller alt har røtter i Kristiania.

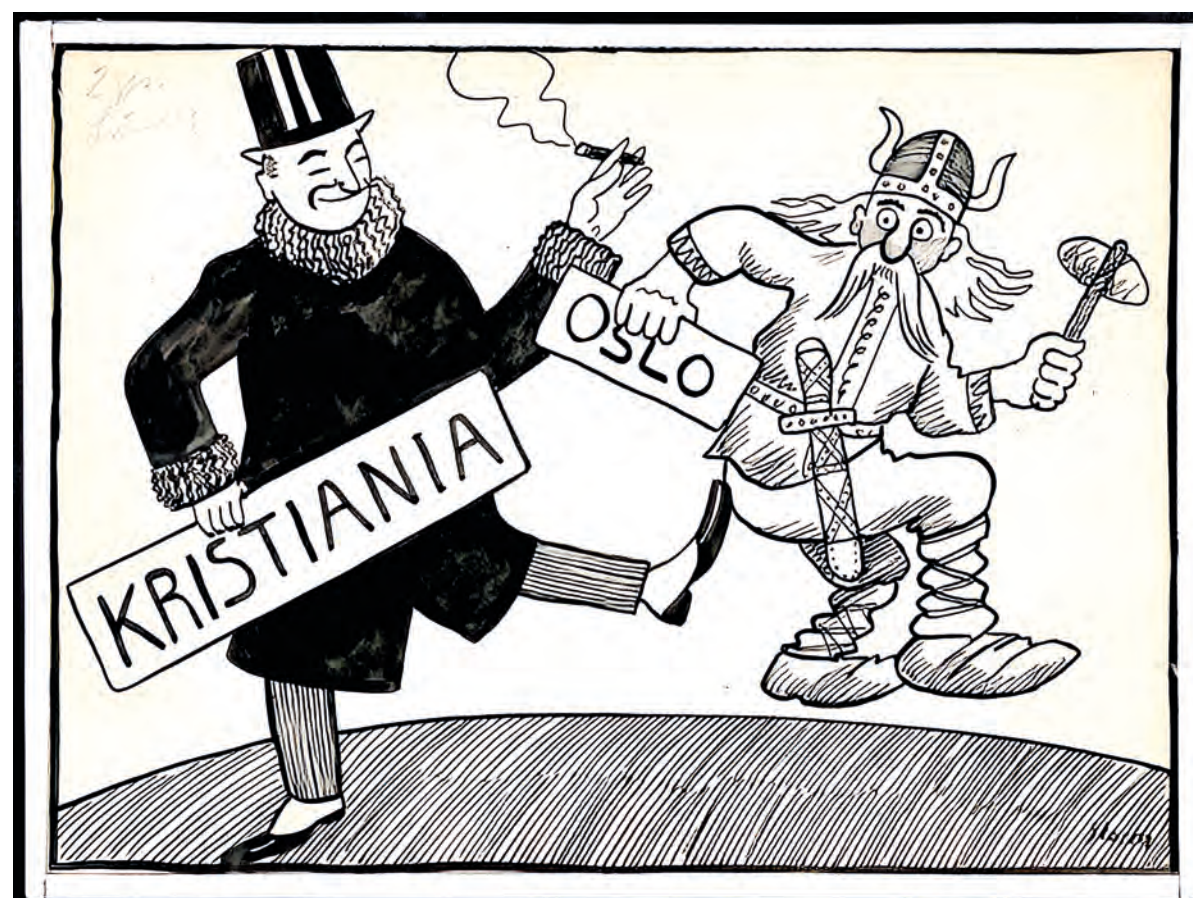
Andresen pekte her ikke bare på de praktiske og økonomiske konsekvensene for næringslivet ved et navnebytte. Navnet 'Oslo' var jo i vanlig bruk på området der den gamle byen lå, det som vi nå kaller Gamlebyen. Det var mange som mente at Kristiania var et mer dekkende navn på byen, fordi det var noe annet enn Oslo.

Da et nytt forslag om å skifte navn på byen ble behandlet i bystyret i 1919, ble forslaget forkastet med 52 mot 29 stemmer. Blant de 29

stemmene for navneskiftet var 25 av Arbeiderpartiets 40 representanter. Venstre var – slik de ofte er – splittet; 4 av 6 stemte for navneskiftet, mens alle fra Høyre og Frisinnede Venstre stemte mot. Uenigheten fulgte med andre ord også partipolitiske skillelinjer. De konservative var mer tilbøyelige til å beholde det innarbeidede navnet, mens de radikale var mer positive til endring.

I 1921 kom det en ny kommunelov som slo fast at navnespørsmål av denne typen måtte vedtas av Stortinget, men at byene selvsagt hadde rett til å uttale seg.

Borgerskapet var imot navneskiftet og mente det var som å gå tilbake til middelalderen.
Karikatur av Per Palle Storm, foto: Rune Aakvik/Oslo Museum

Fra Dagbladet
25. januar 1924.

Oslo har seiret!

Flertall innen bystyret for navneskifte.

Men ved avstemningen stod 42 mot 42.

PROSESSEN I 1924

Forslaget kom opp på nytt i 1923, da det først ble behandlet av jubileumskomiteen for byjubileet. To av medlemmene, historieprofessor Edvard Bull og riksantikvar Harry Fett, foreslo å bytte navn på byen, mens de fem andre gikk inn for at behandlingen skulle utsettes inntil videre. Borgermester Sofus Arctander foreslo at navnet 'Oslo' skulle innføres når byens grenser ble utvidet – altså det stadig tilbakevendende forslaget om sammenslåing med Aker, men dette ble ikke votert over. Formannskapet avviste forslaget om navnebytte, men da saken var oppe i bystyret nok en gang i januar 1924, ble det stemmelikhet: 42–42. Da ble Høyre-ordfører Borger Withs stemme avgjørende, og forslaget ble nedstemt.

I 1924 hadde de ulike partiene bundet sine representanter, og det var tre av Høyre-representantene som ga uttrykk for at de ville stemt for navnebytte hvis de hadde kunnet velge fritt. Det var altså i realiteten et flertall i bystyret som var for, og Dagbladet brukte overskriften «Oslo har seiret!»

Avisene var fulle av innlegg som stort sett var negative til navnebyttet, og mange av dem raljerte over forslaget: Hva skulle man kalle Kristianiafjorden? Oslofjorden? (ha-ha). Og Oslo kirke? Og Oslo hospital? Og hva med trikkene som gikk til Oslo – når også Majorstuen og Sagene ble del av byen? Det var ikke måte på spådommer om kaos og forvirring. Og hva skulle man kalle byens borgere? Osloensere?

Mangelen på lokal entusiasme førte til at regjeringen i første omgang frarådte navneskiftet og mente det ville være uklokt å legge fram et lovforslag om navneendring mot anbefalingen fra byens folkevalgte. Navneskiftet ble dermed først vedtatt etter et privat lovforslag i Stortinget. Det var også delte meninger i Stortinget, selv om opp-

slutningen om 'Oslo' økte i den perioden behandlingen varte. Og entusiasmen for navneskiftet var gjennomgående større på Stortinget enn hos byens innbyggere.

Loven om navneskiftet ble vedtatt i Odelstinget 30. juni med 81 mot 23 stemmer. Da hadde flere forslag om utsettelse blitt nedstemt, blant annet et forslag fra C. J. Hambro om å vente med vedtaket ett år. Hambro kalte forslaget et «overgrep» mot byen, mens saksordføreren Olaf Schefflo (NKP) argumenterte for at forslaget var et ledd i «avdanskningen». Under behandlingen i Lagtinget ble et nytt forslag om utsettelse nedstemt med 21 mot 14 stemmer. Forslaget gikk ut på at saken måtte utsettes til et flertall av innbyggerne i hovedstaden gikk inn for navneskiftet. Navneskiftet ble deretter vedtatt i Lagtinget 4. juli. Loven ble sanksjonert 11. juli og trådte altså i kraft fra 1. januar 1925.

Vittighetsbladet *Hvepsens*
nyttårsnummer, vol 20 nr.
1, 1925.

Nytaarsrangel i hovedstaden.

Tegnet av Otto Hjort.

Ola bonde nytaarsaften: «Hurra for Kristiania! Det er paradiset paa jorden!» —

Dagen derpaa: «Er je i Oslo, sier Di?! Det var jagu bra, for til Kristiania reiser je aldri mer.» —

BYJUBILEET

Vedtaket om navneskiftet fikk betydning for feiringen av byjubileet i 1924. Tidens Tegn skrev på lederplass 7. juli at vedtaket om navneskiftet burde føre til at hele byjubileet burde sløyfes eller innskrenkes til et minimum. Argumentet var at når byen ikke lenger het Kristiania, var det heller ikke noe 300-årsjubileum å feire. Da ville man måtte feire et annet grunnleggelsesår, som man mente var 1048. Feiringen burde utsettes til 1948! Begivenhetene i 1624 var ifølge avisen:

Bare en ildebrand, som det er skedd i utallige norske byers historie, og at byen av militære grunde blev gjenopført nærmere fæstningen. Nogen grundlæggelse er det ikke, og det eneste, man nu kan opnaa ved en stor jubilæumsfest, er at gi et falskt indtryk av byens alder og traditioner.

Og Oscar Pedersen skrev i sin fornøyelige bok «Vore dages Kristiania»:

Man kan si, at byen ikke blev anlagt i 1624, bare flyttet. Og man kan si at det er malplasert at feire en flyttesjau, ingen holder jubilæumsfest til minde om den dag han flyttet fra Aakebergveien til Schleppegrells gate.

Denne holdningen fikk gjennomslag. Hele den storstilt planlagte jubileumsfeiringen ble avlyst.

Byjubileet hadde vært planlagt i flere år. I 1921 var det nedsatt en jubileumskomiteé med navnet «Den kommunale komité for høitideligholdelsen av Kristianias 300-års jubilæum». Den hadde syv medlemmer: advokat Henrik Bergh (formann), bestyrer av arbeidskontoret Sverre Iversen, fru Ragna Hørbye som representerte Frisinnede Venstre i bystyret, professor Edvard Bull, byarkitekt Harald Aars, juveler A. Frisch og riksantikvar Harry Fett. I tillegg deltok ordfører Borger With i komiteen. Det var altså en komité med et innslag av nasjonale representanter. Harald Aars hadde vært medlem av styret i Kristiania Byes Vel siden 1911, og han representerte selskapet i komitéen. Konservator Thor B. Kielland ble ansatt som komitéens sekretær.

Komiteen la fram forslag om en storstilt jubileumsfeiring med bygging av paviljonger, borgertog, konserter, en stor jubileumsutstilling og en rekke arrangementer. Harry Fett foreslo også at det burde være servering av gratis øl på de åpne plassene («En forsømt social opgave»)!

Men etter at navneskiftet ble vedtatt, ble nesten hele jubileumsfeiringen avlyst. Det skyldtes også pengemangel. Den planlagte jubileumsutstillingen på Akershus ble imidlertid gjennomført.

Fra byutstillingen i 1924, fra nb.no

Byjubileumskomiteen hadde møte 9. juli 1924 – noen få dager etter stortingsvedtaket – der den bestemte seg for å bytte navn til «Komiteen for Den byhistoriske Utstilling paa Akershus», og den planlagte folkefesten ble erstattet av en byhistorisk utstilling. Den ble åpnet på Akershus festning 12. september, med kongen og dronningen til stede, og varte måneden ut. På selve jubileumsdagen 27. september var det salutt fra Akershus festning og et stort fyrverkeri fra den lille holmen Kavringen nordvest for Hovedøya. Og dagen etter ble det avholdt en festkonsert i Cirkus Verdensteater. Der fremførte Kristiania Sangerforbund en nyskrevet kantate av Theodor Caspari med musikk av Iver Holter. Igangsettelsen av dette store apparat og «realisationen av denne straalende festkonsert er bare blitt mulig ved et klækkelig bidrag fra Amanus Schibsteds fond til mandssangens fremme», het det i avisreferatene.

Kong Haakon og
dronning Maud
var til stede på
byutstillingen i 1924.
Fra nb.no

OSLO-NAVNET BLE INNARBEIDET

Hvordan gikk det så med Oslo-navnet? Det nye navnet slo ganske raskt an, og det ble snart tatt opp både i dagligtale og i aviser og annet skriftlig materiale. Ett år etter at byen byttet navn, kunne Aftenposten 31. desember 1925 slå fast at «Oslo-navnet har slaat fullstendig gjennom. Samstemmige uttalelser herom fra børskommisæren, postvæsenet, telegrafene, jernbanen, sjøtoldstedet og utenriksdepartementet».

Navnet Kristiania gikk helt ut av bruk, og de fleste institusjoner og organisasjoner byttet navn (Oslo sporveier, Oslo Skøyteklubb osv.), selv om lovvedtaket ikke gjaldt private institusjoner. Noen fortsatte med sine gamle navn, og noen av disse finnes fortsatt: Christiania Glasmagasin, Christiania Roklub, Kristiania Visergutkontor. I tillegg

Annonse for festkonser-
ten, fra Arbeiderbladet
25.09.1924.

Annonse for fyrverkeriet,
fra Aftenposten
27.09.1924.

Brødrene Hals Koncertbureau

Kr.a Sangerforbund
— 200 mand —
gir med støtte av redaktør Schibsteds
fond

Festkoncert i Cirkus

i anledning byjubilæet
søndag 28. septbr. kl. 1 middag

**KANTATE
TIL KR.A-JUBILÆET
1924**

for stort mandsskor
(Forbundets fælleskor),
mindre kor (G.A.K.), soli og orkester
av **IVER HOLTER**
Tekst av **THEODOR CASPARI**
Dirigent: **EYVIND ALNÆS**

Medvirkende:
Erling Krogh
Johannes Berg-Hansen
Filharmoniske Selskabs Orkester

—o—
Bill. a kr. 5, 4, 3, 2 og 1 faaes
10—5 i Norsk Musikforlag.
Hele loger kan best les innen fre-
dag middag.
Telefon 89290 kun 12—2.

BORGERE!
**DRA TIL
EKEBERG!**

**Fra Ekeberg faar man selvfølgelig den bedste
oversikt over baatkortegen og fyrverke-
riet laften.**

**Ekebergbanen trafikerer strækningen til Sjø-
mandsskolen uavbrudt hele eftermiddagen og
aftenen.**

var det flere bedrifter som beholdt de gamle navnene til de av andre grunner byttet navn (Kristiania Brødfabrik, Christiania Bank og Kreditkasse).

Navnet 'Gamlebyen' for det som tidligere het 'Oslo' ble også raskt innarbeidet, og kirken, skolen og gravkapellet fikk nye navn. Oslo Hospital beholdt sitt gamle navn. Navnet 'Kristiania' er knapt tatt i bruk de siste 100 årene, med noen ytterst få unntak (Høyskolen Kristiania fra 2016). ●

Frimerker stemplet 'Kristiania 31.12.24' og 'Oslo 01.01.25'.

Foto: Odd Grann

KILDER:

- Avisene fra 1924 på Nasjonalbiblioteket.no
- Oslobyleksikon.no
- Pedersen, Oscar. *Vore dages Kristiana* (1924)
- Wetås, Åse. *Namneskiftet Kristiania - Oslo* (2000)

DET STØRSTE NETTSTEDET MED OSLO-INFORMASJON!

oslobyleksikon.no

Oppdateres kontinuerlig av 10 fagredaktører!

Noe du ikke finner? Tips oss!
post@oslobyleksikon.no

Eies og driftes av Selskabet for Oslo Byes Vel